

JÖVEDELEMPÓTLÁS JÁRVÁNYHELYZETBEN

- Az alapjövedelem fajtái:

- garantált minimum-jövedelem,
- negatív jövedelemadó,
- veszélyhelyzeti alap-jövedelem,
- feltétel nélküli alap-juttatás.

- Magyarországi pártok javaslatai az elmaradt jövedelmek pótlására 2020. március végén:

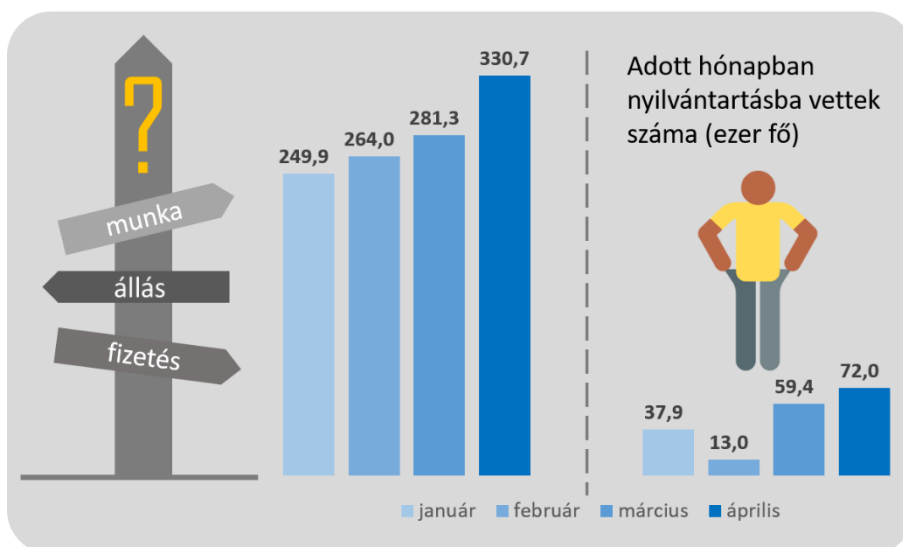
- **DK:** elmaradt munkabérek pótlása, vállalkozások bérköltségeinek átvállalása,
- **Fidesz** és kormány-program: munkahelyek megőrzése, **bértámogatási program**,
- **Jobbik:** szociális támogatások kiterjesztése,
- **LMP:** védőháló, szociális támogatások,
- **Momentum:** szociális védőháló kiterjesztése, jövedelemkiegészítés havi 100 ezer forintra,
- **MSZP:** szociális helyzettől függő támogatások,
- **Párbeszéd:** válságkezelő alapjövedelem (garantált havi 100 ezer forint).

Az új koronavírus-járvány okozta válságra reagáló gazdaság- és szociálpolitikai lépések között a munkahelyek megőrzése, illetve a tömeges munkanélküliség elkerülését célzó intézkedések hangsúlyosan szerepelnek. Jelen háttéranyag a kimaradó jövedelem pótlásának különféle eszközeit, lehetőségeit gyűjti össze európai kitekintéssel. Ezen intézkedések forrásoldalát, költségvetési, pénzügyi vetületét a háttéranyag csak érintőlegesen szerepelteti.

A koronavírus-járvány sújtotta államok többsége gazdasági mentőcsoomagjaiban szerepeltette az elmaradt jövedelmek pótlására vonatkozó terveit, és ezzel párhuzamosan a feltétel nélküli alapjövedelem (FNA) körüli vita is fellángolt ismét. Az FNA intézményét egy korábbi Infojegyzetünk ([2017/52](#)) ismertette, körüljárta a pro és kontra érveket, így jelen háttéranyagunkban csak a fő elveket vázolnánk fel. E szerint az FNA mindenkinek alanyi jogon járó jövedelemforrás, nem kötődik semmilyen kritériumhoz. Nem célzott támogatás, hanem univerzális, és minden egyéb szociális juttatást kiváltó eszköz. Fő jellemzői:

- a támogatás pénzbeli;
- alanyi jogon jár, tehát nem családokat vagy háztartásokat céloz;
- rendszeres juttatás, tehát nem egyszeri vagy szezonális;
- nagysága fedezi a minimális lakhatási és étkezési költségeket;
- független a rászorultság mértékétől, illetve a munkavállalási hajlandóságtól.

1. ábra: Nyilvántartott álláskeresők száma, 2020. január – április (ezer fő)



Forrás: [Infoszolg/NFSZ](#)

A Covid-19 járvány okozta válsághelyzetre számos ország olyan ideiglenes jövedelempótló támogatást vezetett be, mely az FNA-val szemben valamilyen feltételhez kötött. A nemzetközi példák felsorolása során kitűnik, hogy ritka a tiszta modell, az országok összetett, egyszerre több területre ható bérpótló, jövedelemkiegészítő intézkedéseket hoztak.

A különböző feltételekhez kötött, személyhez kötődő, átmeneti jövedelem-kiegészítés példái az alábbi modelleken alapulnak:

- garantált minimumjövedelem,
- negatív jövedelemadó,
- veszélyhelyzeti alapjövedelem,
- feltétel nélküli alapjuttatás.

GARANTÁLT MINIMUMJÖVEDELEM

A juttatás mindazoknak jár, akik egy meghatározott minimumszint alatti jövedelemmel rendelkeznek. Az ő jövedelmüket egészíti ki az állam (vagy az önkormányzat) a minimum szintig. Ez a megoldás figyelembe veszi tehát a rászorultsági fokot, a jobb anyagi helyzetben lévők nem jogosultak rá.

Az alapjövedelemről szóló diskurzusban rendszeresen megjelennek az összeg nagyságát befolyásoló érvek és ellenérvek. Legyen az alapjövedelem egy kisebb mértékű fizeték-kiegészítés, vagy alkalmas legyen a minimális lakhatási és étkezési költségek fedezésére, vagy legyen akkora, hogy az állam által nyújtott többféle szociális támogatást, segílyt is helyettesítse. Ferge Zsuzsa szociológus például bizonyos csoportoknál szükségesnek tartja az elmaradt jövedelmek állam felől történő pótlását, ugyanakkor átgondolandónak véli egy jövedelemszint megállapítását, ami fölött az adóköteles lenne (Ferge 2020).

A [European Social Survey](#) 2016-2017 kutatása (8. hullám) a garantált minimum alapjövedelemről alkotott véleményeket vizsgálta, és a kutatott országok többségében a megkérdezettek több mint fele támogatta a koncepciót. Magyarországon a megkérdezettek hetven százaléka értett egyet a mindenki számára garantált minimális alapjövedelem intézményével.

A NEGATÍV JÖVEDELEMADÓ

Ez a juttatás az adópolitika felől közelít. Az állam által megállapított jövedelemszint felett jövedelemadót kell fizetni. Az, akinek a jövedelme a határérték alatt van, nemcsak adómentes, hanem jövedelmét az állam kiegészíti az adóköteles jövedelemszintig. Egy olyan egységes adókedvezmény tehát, ami a kedvezmény összegénél kisebb adóteher esetén juttatás formájában igénybe vehető ([Van Parijs 2010](#)).

VESZÉLYHELYZETI ALAPJÖVEDELEM

A járvány okozta gazdasági válság idejére a munkájukat, munkahelyüket, jövedelmüket elveszítők számára a modell szerint 3-6 hónapig havi százezer forint jövedelmet kellene biztosítani, és továbbá ötvenezret az eltartott gyerekek után. Az összeget „*az elbocsátottak zsebébe közvetlenül*” kell juttatni ([Surányi 2020](#)). Ez a támogatás elsősorban szociális célú, ugyanakkor a gazdasági fenntarthatóságot is szem előtt tartja. Amennyiben havi háromszázezer rászorulttal és ugyanennyi eltartottal számolunk, akkor mindez a GDP 0,5 százalékát jelentené. Az idénymunkát végzők, a közmunkások, az alkalmi munkából élők, illetve a külföldi alkalmi munkavállalással jövedelemhez jutók a járvány hatására szinte mind jövedelem nélkül maradtak, a háztartások túlnyomó részének nincs felhalmozása sem. Ilyen esetben a direkt jövedelempótlás azonnali segítséget jelenthetne ahhoz, hogy a válság kritikus hónapjait átvészeljék ([Messing et al 2020](#)).

A FELTÉTEL NÉLKÜLI ALAPJUTTATÁS

Nevéből is kitűnik, hogy ez a modell nem öszszegszerű jövedelmet, hanem szolgáltatásokat, természetbeni juttatást nyújtana mindenki számára ([Gébert 2020](#)). Lehívási, hozzáférési jogot biztosítana univerzálisan az alapvető szolgáltatásokhoz, mint bizonyos mennyiségű energia, víz, lakásnégyzetméter, kulturális szolgáltatások, egészségügy. Az elképzelés az ökológiai közgazdaságtan, a fenntartható fejlődés modelljébe illeszkedik.

NEMZETKÖZI PÉLDÁK A KIESŐ JÖVEDELMEK ÁLLAMI PÓTLÁSÁRA

A háttéranyag a járulék-és adócsökkentésekre, nem tér ki. Az alábbi példák az európai uniós országok gyakorlatát mutatják be az [OECD](#) és [IMF](#) Covid-19 intézkedéseket tartalmazó adatbázisai alapján. Az országprofilok nagy része május közepén frissült. A *-gal jelölt országok járványügyi és szociális intézkedései a [2020/34](#). Infojegyzetünkben részletesen is bemutatásra kerültek.

Ausztria: A "Kurzarbeit-model" bevezetése: a rendes munkaidő akár tíz százalékra való csökkentése úgy, hogy az állam a tényleges rövidített munkaidőre jutó bérköltség és a munkavállaló számára kifizetett bér közötti összeget a munkaadó számára megtéríti.

Bulgária: A 60/40 rendszerű állami támogatás bevezetése, mely alapján a súlyosan érintett szektorokban az állam az elbocsátások elkerülése végett átvállalja a munkavállalók bérének 60 százalékát, így a munkaadónak csak 40 százalékot kell állnia.

Ciprus: A kényszerszabadságra elküldtek állami jövedelempótlást kapnak az elmaradt bérek arányában, sávos rendszerben. A kisvállalkozásokban dolgozók számára állami bértámogatás (a bér 70 százalékáig).

Csehország*: A munkahelyvédő program keretében az állam a munkabérek 60–100 százalékát vállalja át. Teljes munkabér átvállalás azokon a munkahelyeken történik, ahol jogszabály miatt be kellett zárni, vagy kereslet miatt megszűnt a termelés.

Dánia: A bajba került vállalatok három hónapig munkabértámogatást kapnak, azaz a dolgozók a bérük 75 százalékát az államtól kapják.

Észtország: Az elbocsátott dolgozók bérének állami pótlása, legfeljebb annak 70 százaléka nagyságában. Az érintett vállalatok köre külön van szabályozva.

Finnország: Az ideiglenes munkanélküli segély igénybevételének feltételeit jelentősen megkönnyítették és a jogosultak körét kiterjesztették.

Franciaország: Az intézkedések elsősorban szociálpolitikai jellegűek, azaz a munkanélküli segély nagyságát és feltételeit érinti, továbbá az egyéb szociális segélyeket.

Görögország: A munkanélküli segély feltételeinek könnyítése. Egyszeri "helikopterpénz" kifizetése 150 ezer munkanélküli számára. A "Kurzarbeit" állami támogatása vállalkozásoknál.

Hollandia: A munkanélküli juttatásra jogosultak körét kiszélesítik, az összeget megemelik. A vállalkozások akár 80–90 százalékos bértámogatásban is részesülhetnek, így dolgozóiknak nem kell kieső jövedelemmel számolniuk.

Horvátország*: A járványcsomag célja elsődlegesen a munkahelyek megőrzése és a bérek biztosítása; minimálbért biztosít azoknak, akiket a járvány érintett, s akik elveszítették vagy várhatóan elveszítik munkahelyüket.

Írország: A válság által érintett vállalkozásoknál a bérek 70–85 százalékának kifizetését az állam átvállalja (rögzített felső korlát mellett). A válság miatt munkanélkülivé válók megemelt munkanélküli járadékot kapnak, és kiszélesítik a jogosultak körét az önfoglalkoztatókkal.

Lengyelország*: A válság által érintett ágazatokban fizeteshelyettesítő juttatásként az elmaradt bér 40 százalékát az állam biztosítja (felső korláttal), a munkahely megtartása mellett. Az egyéni vállalkozók egyszeri támogatásra jogosultak.

Lettország: A munkanélkülivé váló dolgozók havi keresetük 75 százalékát kapják meg (felső korláttal). Segélyek körének kiszélesítése.

Litvánia: A járvány miatt leállni kényszerült vállalkozások a munkavállalók számára állásidőt fizetnek, mely állami támogatása 70–90 százaléka a bérnek. A támogatás feltétele, hogy az állami támogatás lejárta után még három hónapig ne történjen elbocsátás.

Málta: A válság sújtotta ágazatokban a munkavállalók a fizetésük 40–60 százalékát kapják meg az államtól (felső korlát van).

Németország: A válság által sújtott ágazatokban az elbocsátások helyett csökkentett mun-

kaidőben (Kurzarbeit), csökkentett bérért foglalkoztatott dolgozók bérének 70 százalékát az állam állja. A modellnek erős munkahely-megtartó hatása van. Azokban a szektorokban, ahol teljes a leállás, tehát a vállalatok elveszítik teljes bevételüket, ott az ideiglenesen elbocsátott dolgozók a szövetségi munkaerő hivataltól kapják meg munkabérük 60 százalékát.

Olaszország: A munka nélkül maradt egyéni vállalkozók, egyszemélyes kisvállalkozások és idénymunkások egyszeri, 600 eurós nagyságú segítyt kaptak március hónapban. A legsúlyosabban érintett területeken 500 euró folyósítása a munkájukat elvesztő önfoglalkozatóknak.

Portugália: A munkahelyüket elvesztőket (családonként egy főt) az állam a minimálbér legfeljebb háromszorosával támogatja, három hónapig. Az egyéni vállalkozók legfeljebb hat hónapig kapnak támogatást. A súlyosan érintett ágazatokban dolgozók bizonyos megkötésekkel bruttó bérük kétharmadát megkapják, melynek 70 százalékát az állam támogatja, legfeljebb hat hónapig.

Románia: Az ideiglenesen kényszerszabadságra küldött dolgozók bérének 75 százalékát átvállalja az állam, az összeg nem lehet magasabb az országos átlagbér 75 százalékánál.

Spanyolország: A munkanélküli járadék körének szélesítése, mértékének emelése. Átmeneti segítyek folyósítása különböző társadalmi rétegek számára (háztartásban dolgozók, szerződéses munkavállalók, szezonmunkások). Júniustól [tervezik](#) bevezetni az úgy nevezett létfenntartáshoz szükséges, feltételekhez kötött alapjövédelmet.

Svédország: A munkanélküli ellátáshoz való jutás feltételeit enyhítik, keretrendszerét szélesítik, a hozzájutást könnyítik. Májustól, három hónapon keresztül a munkaadók akár 80 százalékkal is csökkenthetik alkalmazottaik munkaidéjét, és a felmerülő többletköltségek nagy részét a kormány állja. A munkavállalók eredeti bérük csaknem 90%-át megkapják.

Szlovákia*: A munkavállalók járvánnyal összefüggő bércsökkenése esetén 12 hónapig bérkiegészítő támogatást igényelhetnek. A kormány a kötelezően bezárt vállalatoknál dolgozó munkavállalók átlagfizetésének 80 százalékát átvállalja (felső korlát).

Szlovénia*: Azon munkavállalók, akik a járványhelyzet miatt kénytelenek teljes mértékben vagy részlegesen felfüggeszteni tevékenységüket, bérük 80 százalékát megkapják állami támogatásként (felső korlát). Az önálló vállalkozók és a mezőgazdasági termelők számára rendkívüli havi támogatás biztosít az állam.

Források:

- Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) [munkaerőpiaci jelentései](#)
- Nem halljuk meg a kiáltást – Ferge Zsuzsa interjú. Magyar Hang 2020. április 24.
- [Surányi György a koronavírus-válságról](#): A kezelés egy lehetséges iránya – Portfolio.hu, 2020. március 25.
- [Gébert Judit: Feltétel Nélküli Alapjuttatás: az újraértelmezett munka eszköze?](#) –Új Egyenlőség, 2020. április
- [Messing Vera, Ságvári Bence, Hammer Gergely: Jövedelmi helyzet és az alapjövédlem támogatottsága Európában és Magyarországon](#) – MTA Szociológiai Intézet, 2020
- ESS- European Social Survey <https://www.europeansocialsurvey.org/>
- [Philippe Van Parijs: Alapjövédlem: egy egyszerű és erőteljes gondolat a huszonegyedik század számára](#) – Esély, 2010/5.
- [Székely Sarolta: Lehet-e Magyarországon veszélyhelyzeti alapjövédlem?](#) mfor.hu, 2020. április 4.
- [IMF: Policy responses to Covid-19](#)
- [OECD: Coronavirus-Country profiles](#)

Készítette: Horváth Irén
Képviselői Információs Szolgálat
E-mail: infoszolg@parlament.hu

infoszolg

Internet: www.parlament.hu/infoszolg
Intranet: intra.parlament.hu/infoszolg/
Telefon: (1) 441-6486